

Vaasa Walsa
Hj. Lyyti
1928

ncc
ARKKITEHDIT

VAASAN PUHELINKESKUS, MUSEOKATU 11

Rakennushistoriallinen selvitys

Tilaaja

Viria Kiinteistöt Oy
Silmukkatie 6
65100 Vaasa

Konsultti

NAC Arkkitehdit Oy
Vaasanpuistikko 18
65100 Vaasa

Työryhmä

Hilkka Maija Antila, arkkitehti SAFA, vastaava arkkitehti
Frida Gammelgård, arkkitehti SAFA, projektiarkkitehti

28.09.2018

Kannen kuva: Näkymä Laivakadulta (nyk. Museokadulta) 1928. Lähde: Pohjanmaan museo

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	
1.1 Kohde	4
1.2 Tehtävä	4
1.3 Tutkimusmenetelmät ja lähteet	4
2. YLEISKUVA KOHTEESTA	
2.1 Kohteen perustiedot	4
2.2 Rakennukseen ja sen käyttöön liittyvät muutokset	5
2.3 Nykytilanne ja käyttö	5
2.4 Laajuustiedot	5
2.5 Kaava- ja suojaustilanne	5
3 YMPÄRISTÖN MUUTOKSET	
3.1 Kulttuuriympäristön historiallinen kehitys	6
3.2 Lähiympäristön kehitysvaiheet ja kaupunkirakenne	8
3.3 Tontin sisäiset muutokset	10
4 HISTORIA, MUUTOSVAIHEET JA NYKYTILA	
4.1 Rakennuksen historia ja muutosvaiheet	14
4.2 Kronologiset pohjapiirustukset	18
4.3 Julkisivujen muutokset	22
4.4 Rakennuksen nykytila ja inventoinnit	26
Lähdeluettelo	29

1. JOHDANTO

1.1 KOHDE

Tämän rakennushistoriallisen selvityksen kohteena on vuosien 1897-1899 välisenä aikana rakennettu puhelinkeskus, joka sijaitsee Museokadulla Vaasassa. Kohde on perinteinen puhelinkeskus ja se on ensimmäinen tontille rakennettu rakennus. Puhelinkeskuksen lisäksi tontilla sijaitsee myös muita myöhemmin rakennettuja rakennuksia.

1.2 TEHTÄVÄ

Kohteen rakennushistoriallinen selvitys perustuu liitteenä olevaan lähdemateriaaliin, kohteeseen tutustumiseen sekä paikan päällä tehtyyn väritutkimukseen ja siitä tehtyyn analyysiin. Selvityksessä on tarkasteltu seuraavia osa-alueita:

- rakennuksen rakennushistoria
- alueen kulttuuriympäristön historiallisen kehitys ja lähiympäristön kehitysvaiheet, aikakaudet sekä rakennukseen liittyvä kaupunkirakenne.
- värianalyysi julkisivusta ja sisätiloista.

1.3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA LÄHTEET

Tutkimusmenetelminä ovat olleet arkistotutkimus, kohdetta käsittelevän kirjallisen ja kuvallisen materiaalin läpikäynti sekä kohteeseen tutustuminen paikan päällä.

Lähdemateriaalina käytettiin pääosin rakennuslupien pääpiirustuksia. Pääpiirustuksissa on kuvattu rakennuslupan vaatineet muutokset ja korjaukset muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Muista muutoksista, jotka pääosin olivat sisäisiä muutoksia, materiaalia ja tietoja ei oikeastaan ollut löydettävissä. Vain muutamista korjauksista löytyi selvitykset. Lähdeluettelo selvityksen lopussa.

2. YLEISKUVA KOHTEESTA

2.1 PERUSTIEDOT

Osoite: Museokatu 11, Vaasa

Kiinteistön tunnus: 905-3-4-7

Rakennuttaja: Oy Waasan Telefoonyhdistys / Ab Wasa Telefonförening

Omistus: Viria Oy

Valmistusvuosi: 1899

Arkkitehti: Fr. Thesleff

Käyttötarkoitus: Puhelinkeskusrakennus

Puhelinkeskus on punatiilinen, kulmatornillinen rakennus, jossa on kaksi kerrosta ja lisäksi kellari sekä ullakko. Rakennuksen seinät on tehty ajalle tyypillisesti massiivitiileistä ja välipohjat puupalkkirakenteisina. Rakennus on tyyliltään uusrenesanssia ja julkisivut koristeltu. Vesikatto on peltiä.

Rakennuksessa on nykyisin kaksi sisäänkäyntiä; yksi etälästä kellariin ja toinen lännestä pääporashuoneeseen. Sisäänkäyntien paikat eivät ole alkuperäiset, vaan niiden sijaintia on muutettu. Rakennuksen kaikki kerrokset ovat tällä hetkellä käytössä.

2.2 RAKENNUKSEEN JA SEN KÄYTTÖÖN LIITTYVÄT MUUTOKSET

Tiloihin on suunniteltu ja toteutettu lukuisia muutoksia käytön ja käyttäjien vaihtuessa sekä puhelin ja talotekniikkaa uusittaessa. Sisätiloissa suurimmat muutokset on tehty 1930-luvulla. Tuolloin sisäkäynnit ja porrashuone siirrettiin ja sisätilojen tilajärjestystä muutettiin. Samalla tehtiin muutamia ovi- ja ikkunamuutoksia julkisivuihin. Sodan aikaan 1940-luvulla puhelinkeskukseen rakennettiin maanalaisia tiloja. Tämän jälkeen rakennukseen on tehty lukuisia pienempiä sisätilojen muutoksia aina käyttäjän tarpeiden mukaan. Valitettavasti suurinta osaa näistä muutoksista ei ole dokumentoitu. Muun muassa ikkunat on vaihdettu 1960-luvulla, mutta yhtään asiakirjaa ikkunamuutoksesta ei löydy. Kolmas kerros puolestaan muutettiin sauna- ja oleskelutiloiksi vuonna 1981. Uusin muutos on vuodelta 2006, jolloin rakennukseen tehtiin julkisivuremontti.

Kaikki muutokset on esitetty kappaleessa 4.1 Muutos-vaiheet.

2.3 NYKYTILANNE JA KÄYTTÖ

Puhelinkeskustoiminta muutti vuonna 1974 Silmukantatie 6:een uusiin tiloihin ja rakennus jäi tuolloin toimisto käyttöön. Koko rakennus on kuitenkin yhä toiminnassa. Kellarissa on teknisiä tiloja, ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa toimistotiloja ja ullakolla on saunaosasto.

2.4 LAAJUUSTIEDOT

Piirustuksista mitatut alat:

kerros-ala: 475,5 m²

tontin pinta-ala 3804 m² (Vaasan kaupungin kiinteistörekisteri)

2.5 KAAVA- JA SUOJELUTILANNE

Kaava: nr:o 59, 2.11.1999, Clas-Göran Herrgård. Rakennuspaikka on kaavoitettu tietoliikennettä palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YPU)

Rakennusoikeus: 3804.0 m², rakennusoikeutta on käytetty 2937.0 m², jäljellä 867.0 m² (Kiinteistötoimi / Vaasan kaupungin kiinteistörekisteri).

Suojelutilanne: sr-3, suojeltava rakennus. *Arkkitehtonisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Siinä saa suorittaa sellaisia lisärakentamis- ja muutostöitä, jotka eivät kävele rakennuksen rakennustaiteellista tai kulttuurihistoriallista arvoa tai tyyliä. Mikäli toimenpiteitä, on rakennus korjaustöiden yhdessä pyrittävä korjaamaan tyyliin soveltuvalla tavalla. Ennen rakennus- tai toimenpidelupa koskevan päätöksen antamista suunnitelmista on neuvoteltava museoviranomaisten kanssa.*

Rakennus löytyy vuoden 2000 Pohjanmaan museon ja kaupunkisuunnittelun rakennusperinneselvityksen listalta. Rakennuksen merkintä: perusteet R, H ja toimenpidesuosituks A, (C), K.

R. rakennustaiteellisesti tai rakennushistoriallisesti arvokas tai mielenkiintoinen kohde

M. miljöarvoltaan merkittävä kohde

H. historiallisesti merkittävä kohde

A. kohde on säilytettävä ennallaan

B. ennallistavat muutokset suositeltavia

C. kohteen säilyttämisen kannalta tarpeelliset muutokset sallittavi

K. merkitään asemakaavaan rakennushistoriallisesti tai -taiteellisesti arvokkaaksi kohteeksi

3. YMPÄRISTÖN MUUTOKSET

3.1 KULTTUURIYMPÄRISTÖN HISTORIAALLINEN KEHITYS

Vaasan palo ja Nikolainkaupunki

Vaasan kaupunki, Vanha Vaasa, paloi vuonna 1852. Suurpalon jälkeen kaupunki päätettiin siirtää monivaiheisen poliittisen kädenväännön jälkeen lähemmäksi satamaa Klemetsön niemelle ja nimetä uudelleen Nikolainkaupungiksi. Vuonna 1855 vahvistettiin uuden Vaasan asemakaava ja kaupunki sai samalla keisarin kunniaksi nimen Nikolainkaupunki. Vaasan kaupunkiprivilegiot lakkautettiin ja Nikolainkaupungin privilegit astuivat voimaan loppukesästä 1862. Näin syntynyt uusi kaupunki oli rakenteeltaan ja kaupunkikuvaltaan vuosikymmenen ajan vielä keskeneräinen.

Kaupungin asemakaavan suunnitteli lääninarkkitehti Carl Axel Setterberg, jolle myönnettiin myös kaupunginarkkitehdin virka. Uusi asemakaava perustui 1800-luvun empirekaavamalliin, jonka tunnusmerkeinä olivat ruutukaava palo- ja puistokatuineen. Se poikkesi kuitenkin ajalle tyypillisestä Venäjältä vaikutteita saaneesta matalasta ja avoimesta empiretyylistä. Kaava korosti kaupunkikuvan ja katutilan merkitystä ja siinä oli klassismin ja romantiikan piirteitä. Kaava toimikin esikuvana myöhemmälle kaavoitukselle.

Kaavasta ja vuoden 1856 tonttihuutokaupan tonttihinnoittelusta päätellen Setterbergin ja kaupungin johdon tarkoituksena oli luoda kivisten arvorakennusten keskittymä Vaasanpuistikon, Kauppapuistikon ja Hietasaarenkadun rajaamalle alueelle. Merkittävä osa rakennuksista rakennettiin kuitenkin puisina. Yhtenäisyyttä toi vaatimus kaksi kerrosta korkeiden puutalojen rappauksesta.

Kun kaupunkialuetta alettiin rakentaa, kadut raivattiin ja tasoitettiin. Ensimmäiset talot olivat puutaloja, joista osa oli Vaasan palolta säästyneitä ja siirrettyjä rakennuksia. Kaava salli ajalle poikkeuksellisesti myös kaksikerroksiset puutalot. Uusi kaupunki olikin keskustan ulkopuolella leimallisesti puukaupunki. Saman aikaisesti alkoi julkisten rakennusten rakentaminen.

Setterberg suunnitteli myös uuden kaupungin julkiset rakennukset, sekä suurimman osan kaupunkiin rakennetuista uusista yksityistaloista. Julkiset rakennukset olivat tyyliltään paria huomattavaa poikkeusta lukuun ottamatta tyypillisesti englantilaista uusgotiikkaa, jota esiintyi kuitenkin vain harvassa yksityistalossa.

Kaikista 102 myydystä tontista lähes puolet myytiin kauppiaille. Tämän jälkeen tontti-kauppa hiljeni muutamaksi vuodeksi. Vuoden 1859 lopussa valmiina oli vasta yksi yksityinen kivitalo ja 34 puista asuinrakennusta. Rakentamattomia tontteja näkyi vielä kaava-alueella pitkin 1860-lukua. Katujen ja muiden yleisten paikkojen rakentamisessa kului vielä toinen vuosikymmen. Rakentaminen keskusta-alueella kiihtyi 1880-luvulla, myöhemmin teollistuminen kohdisti väestönkasvun enemminkin keskustan ulkopuolelle.

Julkisista merkkirakennuksista valmistui Hovioikeuden-virastotalo 1862, evankelisuterilainen kirkko 1864, ortodoksinen kirkko 1862 ja raatihuone 1864, nämäkin Setterbergin suunnittelemina. Setterberg kuoli v. 1871.

Rakennustyyli alkoi muuttua ja hakea uutta suuntaa 1870 luvun lopulla. Ajalleen tyypillisen, Setterbergin tyylistä poikkeavan kaupungintalon suunnitteli ruotsalainen arkkitehti Magnus Isaeus. Rakennus valmistui vuonna 1883.

Setterbergin jälkeen Nikolainkaupungin merkittävimmät arkkitehdit olivat Fredrik Thesleff ja lääninarkkitehtina vuosina 1910-1934 toiminut A.W.Stenfors. Molemmat aloittivat uusrenessanssista ja siirtyivät jugendiin. Heidän suunnittelemansa korkeat rakennukset poikkesivat Setterbergin kaavan hengestä.^{1,2,3}

1. Kallenaudio et.al., s. 139-146, 157, 184, 507-546

2. Vaasan kaupunkisuunnittelu, Kulttuuriympäristöselvitys, s. 15-16

3. Gardenberg, s. 313-316, 320, 330-333

4. Kallenaudio et.al., 80-84, 94, 99, 104-112, 134-136

5. Ruusa Viljanen-Rosso, Vaasan keskustan osayleiskaavakooste alueen kulttuurihistoriallisesti

6. arvokaista kohteista, s. 11

Näköala Pohjoiselta kaupunginselältä, lito vuodelta 1872. Lähde: Rakennettiin uusi Vaasa, M.Lehtikanto.

Nikolainkaupungista Vaasaksi

1920-luvulle mennessä kaupungin väkiluku oli moninkertaistunut muutamasta tuhannesta yli 21 000:een, ollen peräti viidenneksi suurin kaupunki koko massa. Syntyvyys oli poikkeuksellisen korkeaa kuten myös imeväisten kuolleisuus. Väkilukua kasvatti muuttoliike maaseudulta kaupunkiin ja velotti muuttoliike Amerikkaan. 1900-luvun alun venäläistämistoimet kasvattivat osaltaan Amerikan muuttoliikettä. Venäläistämistoimet kiihtyivät ensimmäisen maailmansodan puhjettua 1914, mutta loppuivat yllättäen keisarivallan kaatumiseen Venäjällä 1917. Saman vuoden maaliskuussa lähetettiin senaatille virallinen anomus palauttaa kaupungin nimeksi Vaasa. Venäjän väliaikainen hallitus vahvisti tämän lokakuussa.⁴ Poliittinen ja yhteiskunnallinen epäjärjestys kuitenkin jatkui huipentuen sisällissotaan. Vaasa toimi jonkin aikaa valkoisen Suomen pääkaupunkina eli senaatin residenssikaupunkina vuonna 1918.

Sisällissodan jälkeen rakentaminen vilkastui ja kaupunkiin rakennettiin klassismia sekä modernismia yhdisteleviä rakennuksia. 1930-luvulle tultaessa kaupungin keskustaan oli rakennettu muutamia 4-5 kerroksisia kivisiä asuinrakennuksia muiden, julkisia rakennuksia lukuun ottamatta, ollessa 1-2 kerroksisia puutaloja.⁵

Voimakas yhteiskunnallinen kehitys käynnisti myös kaupunkikuvan perustavaa laatua olevan muutoksen. Erik Kråkströmin 1960-luvulta tehdyssä saneerauskaavassa puutalokaupunki sai väistyä uuden ajattelun tieltä etenkin keskusta-alueella. Tämän ajan merkittävin esimerkki oli Viljo Revellin suunnittelema, vuonna 1963 keskuskortteliin valmistunut Rewell Center kauppatorin vierellä.

Kaupunki alkoi saada uuden funktionalistisen, avoimen kaupungin ilmettä. Setterbergin Nikolainkaupungin yhteentörmäys keskustasaneerauksen avoimeen kaupunkitilaan näkyy edelleen.⁶

Osa Nikolainkaupungin kaavasta v. 1855, Carl Axel Setterberg. Lähde: Kansallisarkisto

3.2 LÄHIYMPÄRISTÖN KEHITYSVAIHEET JA MUUTOKSET

Alkuperäinen kaupunkirakenne oli harva johtuen rakentamisen ja vihertöiden pitkittymisestä. Rakentaminen kuitenkin jatkui koko ajan, Puistikkujen ja istutettujen aukoiden puut kasvoivat ja eräänlainen kulminaatiopiste saavutettiin 1900-luvun alussa. Vuoden 1901 rakennusjärjestyksen astuttua voimaan jopa viisi kerroksiset rakennukset sallivan asemakaavan alkuperäiset tavoitteet kaupunkikuvan mittakaavasta saivat väistyä tehokkaamman rakennustavan edestä.

1960-luvun saneerauskaava mahdollisti vielä merkittävämmät muutokset. Asemakaava uudisti kaupunkia avoimella tilarakenteella sallimalla matalien puurakennusten purkamisen suurten elementtirakennusten tieltä ja muuttamalla kaupungin liikennejärjestelyt autoilua suosiviksi.

Myös Onkilahden vesialueen pienentyminen maannousun myötä on muuttanut ympäristöä paljon ja avannut uusia mahdollisuuksia rakentamiselle. Onkilahden välittömässä läheisyydessä sijaitseva vanha VR:n alue on nykyisin Wärtsilän omistuksessa ja kasvanut ja kehittynyt vuosien myötä suureksi teollisuusalueeksi. Museokatu 11:n kannalta teollisuusalueen läheisyys aiheuttaa omat haasteensa, erityisesti turvallisuuden näkulmasta katsottuna.

Elokuussa 2018 Wärtsilä ilmoitti siirtävänsä toimintansa nykyisistä keskustan tiloista Vaskiluotoon. Muuton pitäisi näillä näkymin tapahtua vuonna 2020. Wärtsilän muutto vapauttaa suuren alueen uuteen käyttöön ja luo uusia kiinnostavia mahdollisuuksia kaupungin kehittämiseksi tulevaisuudessa. Alueen vanhat rakennukset Pikälahdenkadun suuntaan ovat suojeltuja ja historiallisesti arvokkaita. Lisäksi alueella on lukuisia tehdas- ja toimistorakennuksia.

Teollisuusalueen muutos moderniksi kaupunkimiljööksi vaikuttaa luonnollisesti myös Museokatu 11 tontin suunnitelmiin ja yhdistää korttelin entistä paremmin osaksi kaupunkikeskustaa.

Ilmakuva 2018, NAC Arkkitehdit Oy

Ilmakuva 1908, lähde: www.finna.fi

Ilmakuva 1972, lähde: Vaasan karttapalvelu

Ilmakuva 1913, lähde: Vaasan karttapalvelu

Nykyinen kaava, lähde: Vaasan karttapalvelu

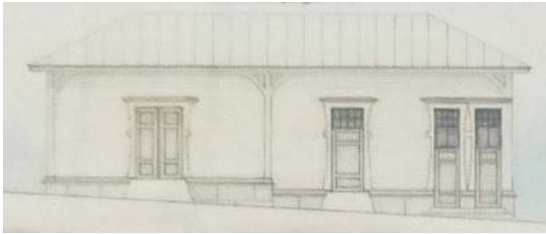
3.3 TONTIN SISÄISET MUUTOKSET

Tontille on tehty useita laajennuksia. Varasto- ja toimistotiloja on lisätty vuosien varrella ja muutettu vastaamaan käyttäjän toimintaa. Laajennukset eivät sovi alkuperäisen rakennuksen tyyliin.

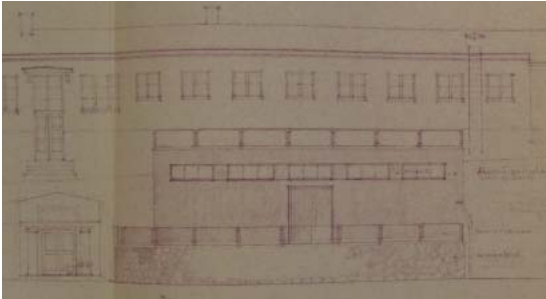

Suunnitteluvuosi ja suunnittelija

1897, Fr. Thesleff
Puhelinkeskus, tiilirakennus	1962, Ins.t.Hanson &Co
Tunnelikeskuksen
laajennus	1982, Insinöörit.Pöysälä & Sandberg Oy
Puhelinmasto
1901, AW. Stenfors
Magasin, puurakennus	1966, Nygård
Toimistorakennus	1985, A.toimisto Marja ja Kari Kyyhkinen Oy
Uusi sisäänkäynti luolaan
1940, W.G. Palmqvist
Varasto, kivirakennus	1972, Nygård
Tekniset tilat, K+1	2004, Ardok Arkkitehtitoimisto Oy
Tekniset- ja toimistotilat, julkisivu tiili
1960, G. Bergman
Varastorakennus, nyk.
autotalli		

1901, AW. Stenfors
Magasin, puurakennus (purettu)
Kuvan lähde: Viria

1962, Ins.t.Hanson &Co
Tunnelikeskuksen laajennus (purettu)
Kuvan lähde: Vaasan rakennusvalvonta

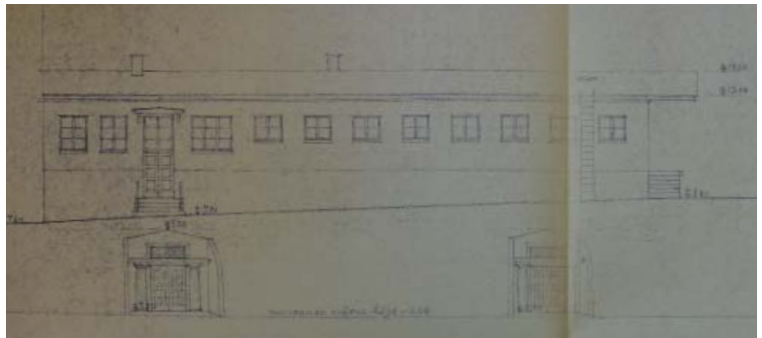
1982, Insinöörit.Pöysälä & Sandberg Oy
Puhelinmastot
Kuva: 2018 NAC Arkkitehdit Oy

2004, Ardok Arkkitehtitoimisto Oy
Tekniset- ja toimistotilat
Kuva: google maps

1940 Varasto. Valokuvan vuosi epäselvä,
Kuvan lähde: Vaasan Puhelin 100 vuotta

1940, W.G. Palmqvist
Varasto, kivirakennus (purettu)
Kuvan lähde: Viria

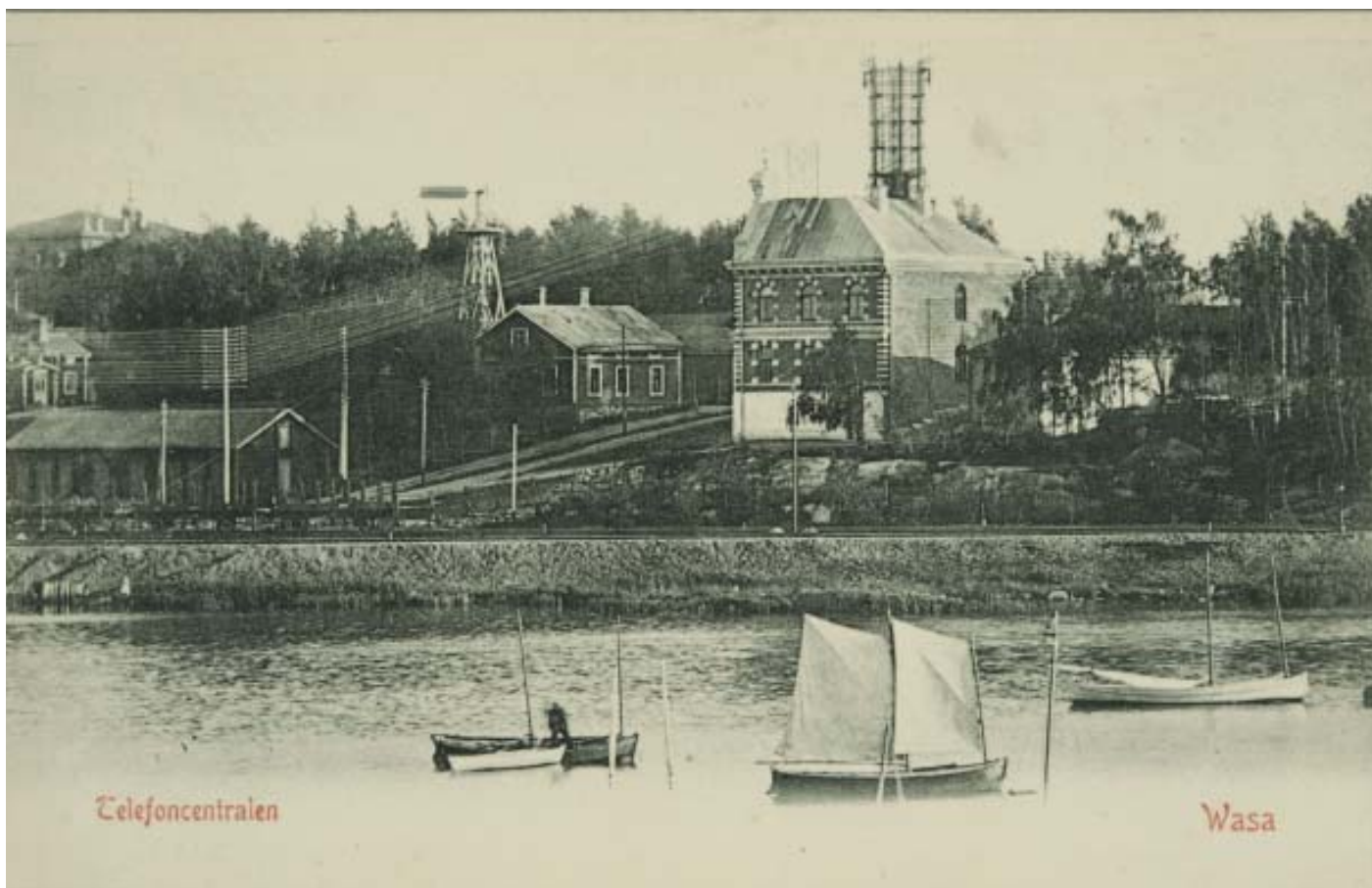

1960, G. Bergman
Varastorakennus,
nyk. autotalli

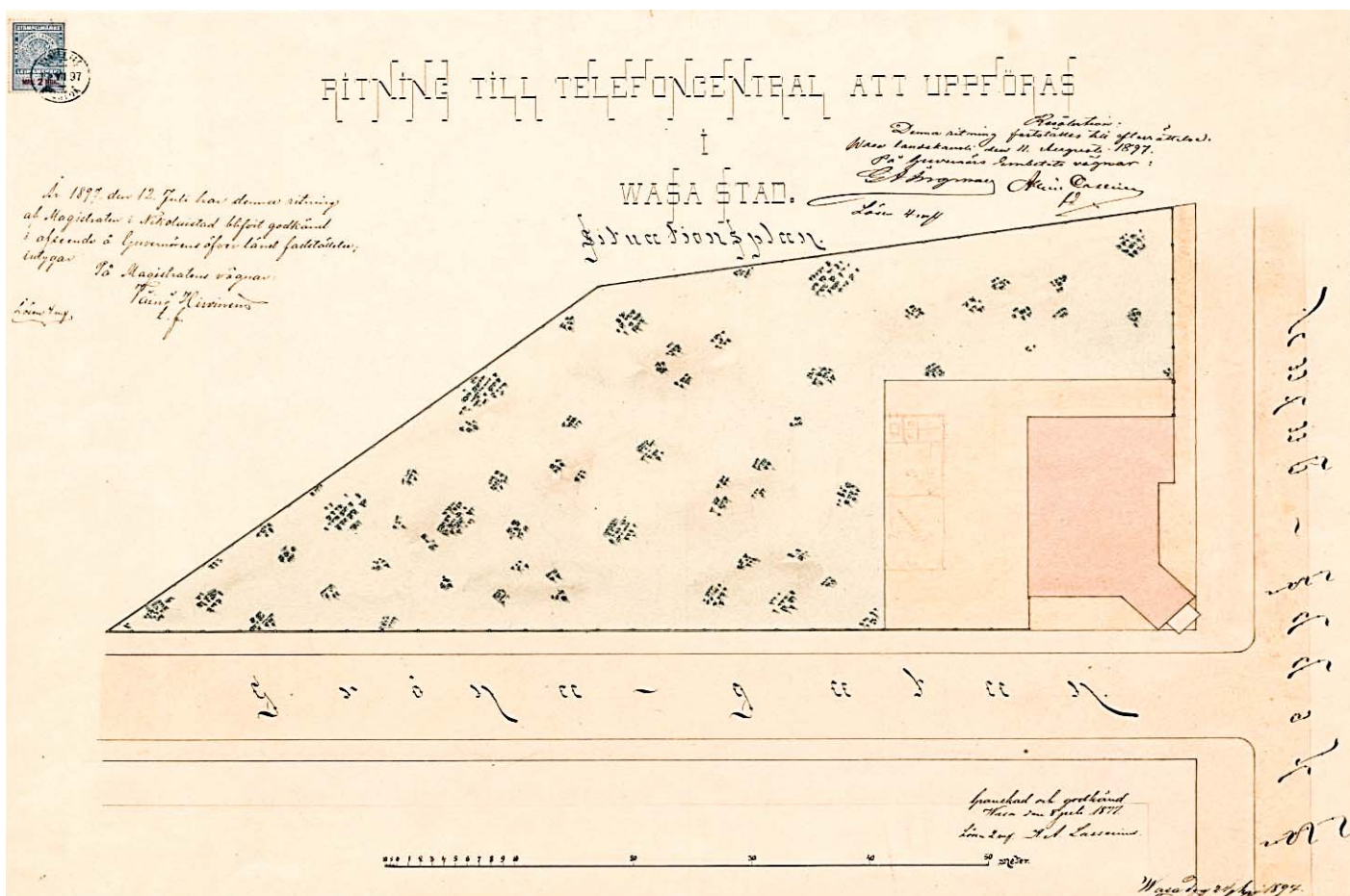
1972, U.Nygård
Tekniset tilat
Kuva: 2018 NAC Arkkitehdit Oy

1966, Nygård
Toimistorakennus (matala osa purettu)
Kuva: 2018 NAC Arkkitehdit Oy

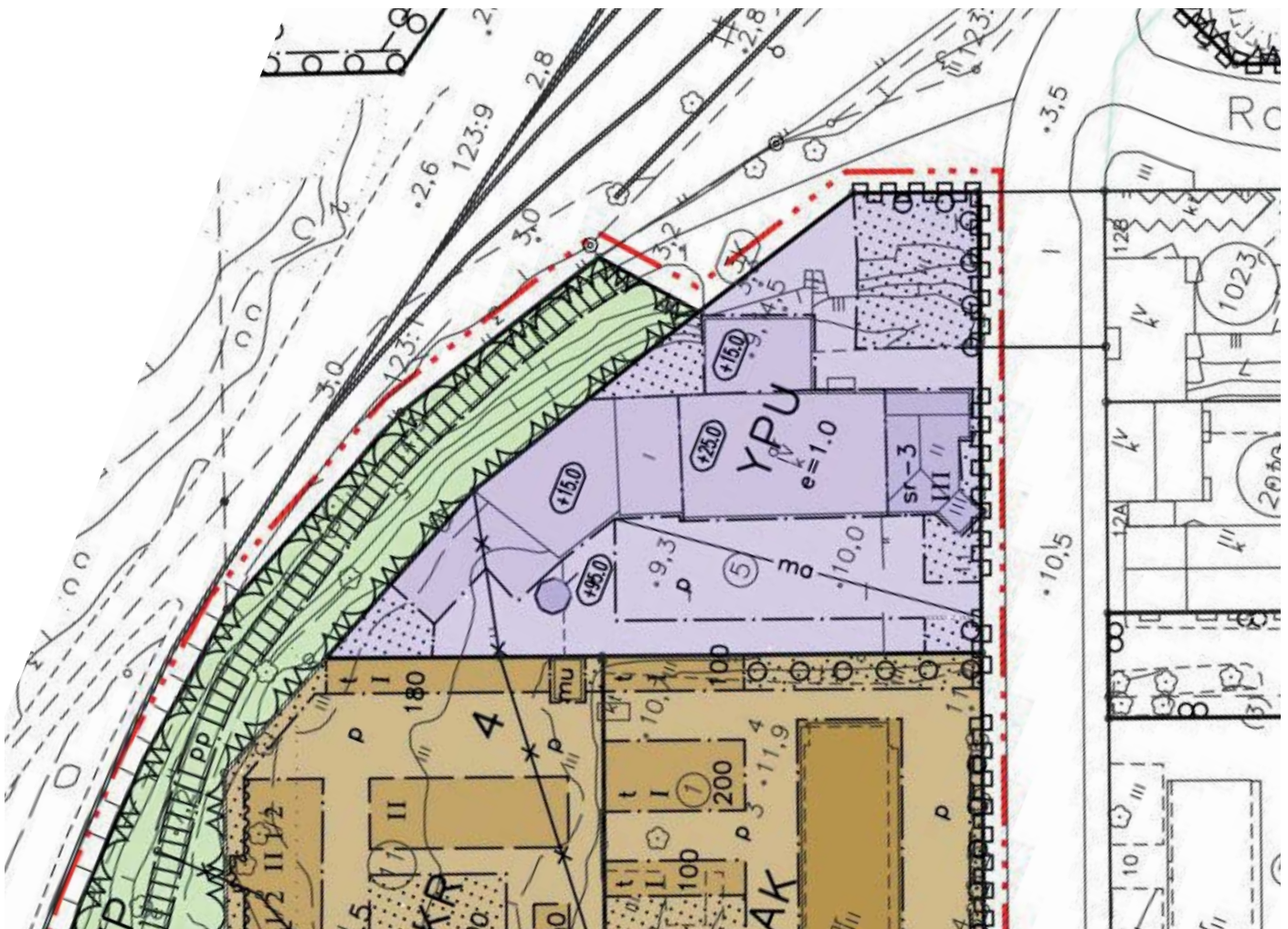
Puhelinkeskus, vuosi epäselvä. Lähde: www.finna.fi

Asemapiirustus, Fr. Thesleff 1897. Lähde: Kansallisarkisto

Museokatu 11 näkymä itästä, NAC Arkkitehdit Oy 2018

Nykyinen kaava. Lähde: Vaasan karttapalvelu

4 HISTORIA, MUUTOSVAIHEET JA NYKYTILA

4.1 RAKENNUKSEN HISTORIA JA MUUTOSVAIHEET

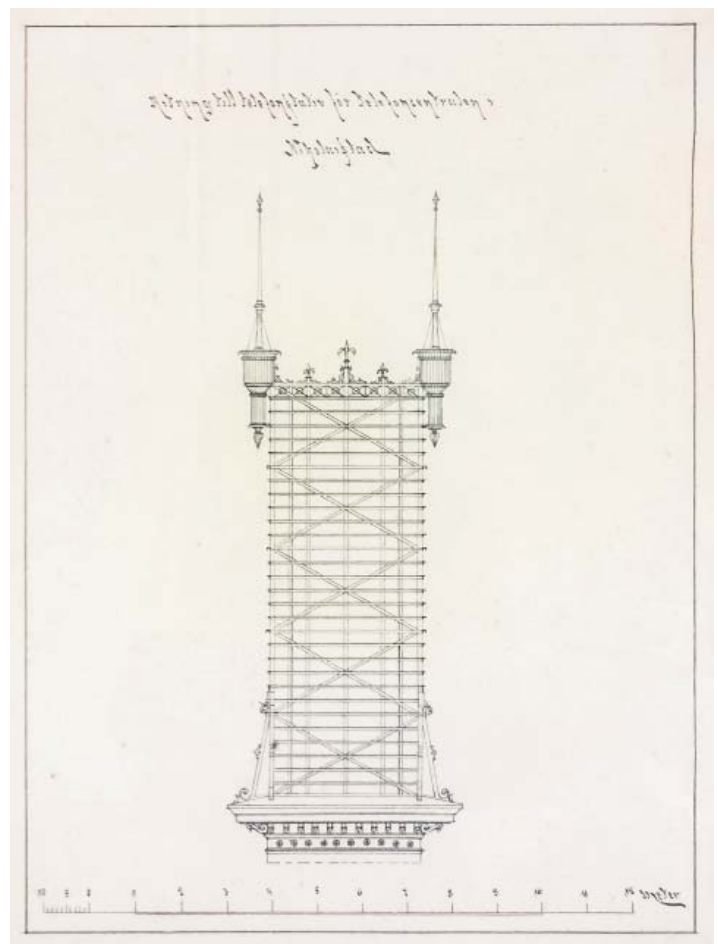
Lähdemateriaalina on pääosin käytetty rakennuslupien pääpiirustuksia. Pääpiirustuksissa on kuvattu rakennusluvan vaatineet muutokset ja korjaukset muutamaa poikkeusta lukuunottamatta. Muista muutoksista, jotka pääosin ovat sisätilojen muutoksia, ei materiaalia ja tietoja uuri löytynyt. Vain muutamista korjauksista löytyi selvitykset.

1897

Puhelin keksittiin vuonna 1876 ja ensimmäiset puhelinliikenteen kokeilut Suomessa tehtiin Helsingissä vuonna 1877. Vuonna 1882 perustettiin suurimpiin kaupunkeihin puhelinyhtiötä. Ab Wasa Telefonbolag perustettiin vuonna 1882 toukokuun 25.päivänä. Puhelinkeskus sijaitti vuosina 1882-1898 Wolffin talossa Ylätorilla, nykyisin Rewell center. Kun tekniikka kehittyi ja vaatimukset kasvoivat, päätettiin vuonna 1896 rakentaa oma keskustalo Laivakatu 7:ään, nykyinen Museokatu 11. Rakennuksen suunnitteli Fr. Thesleff ja piirustukset on päivätty 24.5.1897 . Rakennus valmistui kokonaisuudessaan vuonna 1899.⁷

Museokatu, vuosi 1928. Lähde: Pohjanmaan museo

Ritning till telefonstativ, Fr. Thesleff 1897. Lähde: Viria

1935

Vanha kulunut keskus päätettiin vaihtaa täysautomaattiseksi keskuksiksi vuonna 1935.⁷ Tämä tekninen iso muutos vaati muutoksia myös rakennukseen ja samalla teknisten muutosten kanssa suoritettiin peruskorjaus. Kaupunginarkkitehti Ingvald Serenius suunnitteli muutokset ja piirustukset on päivätty 12.11.1935. Peruskorjaus sisälsi suuria muutoksia; tornihuoneen pääsisäänkäynti suljettiin, porrashuone siirrettiin rakennuksen toiselle puolelle, kaikissa kerroksissa tilajakoa muutettiin ja ullakolle rakennettiin asunto ja sinne lisättiin ikkunat.

7. Pauline Boij, s. 3-13, 17-18

1940

Talvisodan syttyminen 1939 vaikeutti yhtiön toimintaa. Rakennusmateriaaleista oli puutetta ja niiden hinnat nousivat. Puute rakennusmateriaaleista jatkui aina vuoteen 1949 asti vaikeuttaen uudis- ja jälleenrakentamista. Samaan aikaan tekniikka kehittyi vauhdilla ja puheluiden määrät nousivat. Ihmisiä pyydettiin rajoittamaan soittamista sillä tekniikan jatkuva päivittäminen oli sota-aikaan mahdotonta. Ilmaiskut piinasivat kaupunkia ja aiheuttivat tuhoa monille rakennuksille. Ihme kyllä puhelinkeskus säilyi pommituksista vaurioitta. Puute rakennusmateriaaleista jatkui aina vuoteen 1949 asti vaikeuttaen puhelinkeskuksen kehittämistä tekniikapäivityssä.⁷

Vuonna 1940 päätettiin kallioon puhelinkeskuksen alle rakentaa pommisuoja. Maanalaiset tilat, joita kutsuttiin luolaksi, suunnitteli T.W.G. Palmqvist. Piirustukset on päivätty vuodelle 1940. Samalla kertaa tontilla sijaitseva vanha puinen varastorakennus päätettiin purkaa ja tilalle suunniteltiin uusi suurempi varastorakennus kivistä. Maan alle sijoitetun "luolan" sisäänkäynti sijoitettiin hieman erilleen rakennuksesta, eikä se näin ollen aiheuttanut muutoksia puhelinkeskukseen. Myöskään uuden varastorakennuksen rakentaminen ei muuttanut puhelinkeskuksrakennusta muuten kuin pohjoisen julkisivun osalta. Varastorakennus nimittäin sijoitettiin aivan puhelinkeskuksen pohjoiseen julkisivuun kiinni.

1960

1960 G. Bergman suunnitteli rakennuksiin peruskorjauksen joka käsitti suuremmat säilytystilat sekä tehokkaammat toimistotilat ja tilat henkilökunnalle. Muutoksia tehtiin tilajakoon kellarissa ja ensimmäisessä kerroksessa. Ensimmäisen kerroksen ikkunat ja lämpöjärjestelmä uusittiin. Väliseinät purettiin ja uudet kevyet väliseinät ja sisälaseinät mahonkikarmilla rakennettiin. Alakatto asennettiin ja lattiaksi asennettiin vinyylilattia tammisin jalkalistoin. Vanhat seinät maalattiin öljymaalilla, myös porrashuoneessa. Vanhat tapetit poistettiin ja seinät maalattiin. Vanhat ikkunalaudat purettiin ja uudet valettiin betonista. Osa vanhoista seinistä, muutamat uudet vaneeripintaiset ovet ja vanhat ovet maalattiin. Peruskorjaukseen kuului myös julkisivun maalaustyöt: ensimmäisen kerroksen lännen puoleisen julkisivun ovet, ikkunat ja kattolistat sekä vanhan ensimmäisen kerroksen uudet ikkunakehykset ja vanhat ikkunakarmit. Myös pääsisäänkäynnin ovi uudelleen lakattiin. Uudet kiintokalusteet rakennettiin.

1962

Tunnelikeskuksen laajennus rakennettiin, suunnittelijat insinööritoimisto K.Hanson Co Helsinki. Laajennus oli betonirakenteinen ja julkisivu aluma-poimulevyä. Rakennus on purettu.

1965

Vanha varastorakennus purettiin ja uusi toimisto- ja varastorakennus rakennettiin. Rakennus valmistui 1966, suunnittelija Nygård. Alkuperäisen puhelinkeskuksrakennuksen ja uuden toimiston väliin järjestettiin yhteys. Vanhan rakennuksen kattomuoto muutettiin ja muutamia ikkunoita suljettiin. Kattoikkuna lisättiin ullakon keittiöön.

Vasemmalla oleva rakennus valmistui vuonna 1966. Valokuva 2018, NAC Arkkitehdit Oy

1972

Muiden rakennusten muutoksien yhteydessä kattoikkuna lisättiin ullakon keittiöön itäisessä julkisivussa. Suunnittelija Nygård.

1981

Ullakko muutettiin saunaosastoksi. Tilajakoa muutettiin, pinnat uusittiin. Ullakon edellinen käyttötarkoitus oli asuntotilat.

1986

Oy Arkkitehtitoimisto Marja & Kari Kyyhkynen suunnitteli peruskorjauksen 2. kerrokseen. Uudet sisäikkunat, alakatto ja seinien lisäeristys asennettiin. Paikalla valettu betonilattia rakennettiin studio- ja tornihuoneisiin. Valvontahuoneen lattia asennettiin uudelleen, tietokonelattia.

1992

Oy Arkkitehtitoimisto Marja & Kari Kyyhkynen suunnitteli 1965-rakennuksen ullakon ja katon muutokset ja samalla myös muutokset puhelinkeskuksrakennuksen kellariin.

1996

Vaasan kaupunki päätti suojella rakennuksen.

2004

Itäinen laajennus rakennettiin, suunnittelijat Ardok Arkkitehtitoimisto Oy

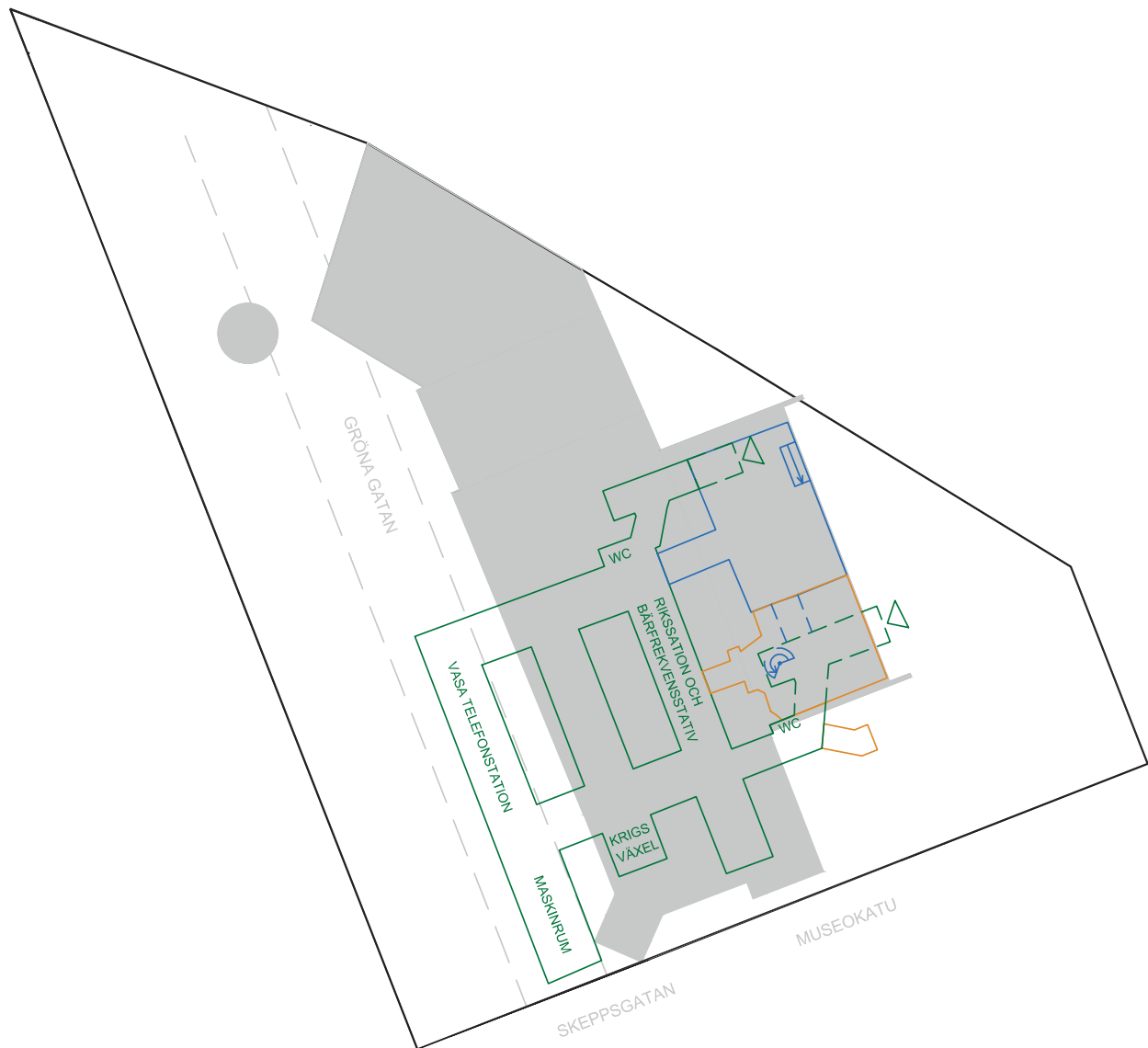
2006

Ardok & Holm Arkkitehdit Oy suunnitteli julkisivujen korjauksen, joka käsitti rappauspintojen korjauksen ja maalauksen vanhan mallin mukaan, sokkelin pesemisen, ikkunaliitoksien tarkistamisen ja sisääntulokatoksen ja pellityksien korjauksen tarpeen mukaan.

Ilmakuva 2018, NAC Arkkitehdit Oy

LUOLAN RAKENUSVAIHEET

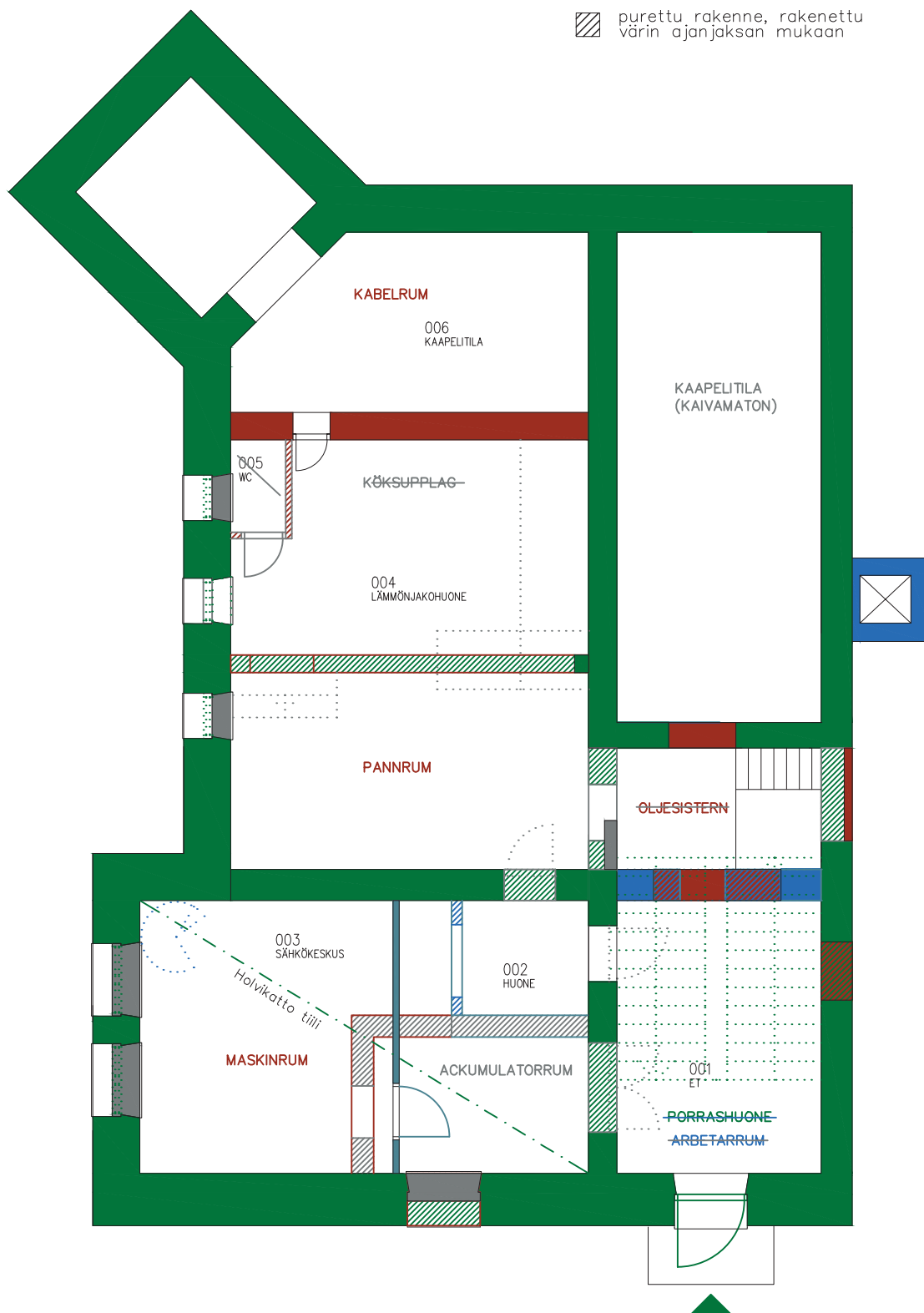

- 1940
- 1985
- 2004

4.2 KRONOLOGISET POHJAPIIRUSTUKSET

KELLARI

■ 1897	■ 1981
■ 1935	■ 1986
■ 1960	■ 1992
ikä ei käy ilmi arkistomateriaalista	
purettu, rakenne, rakennettu värin ajanjaksan mukaan	

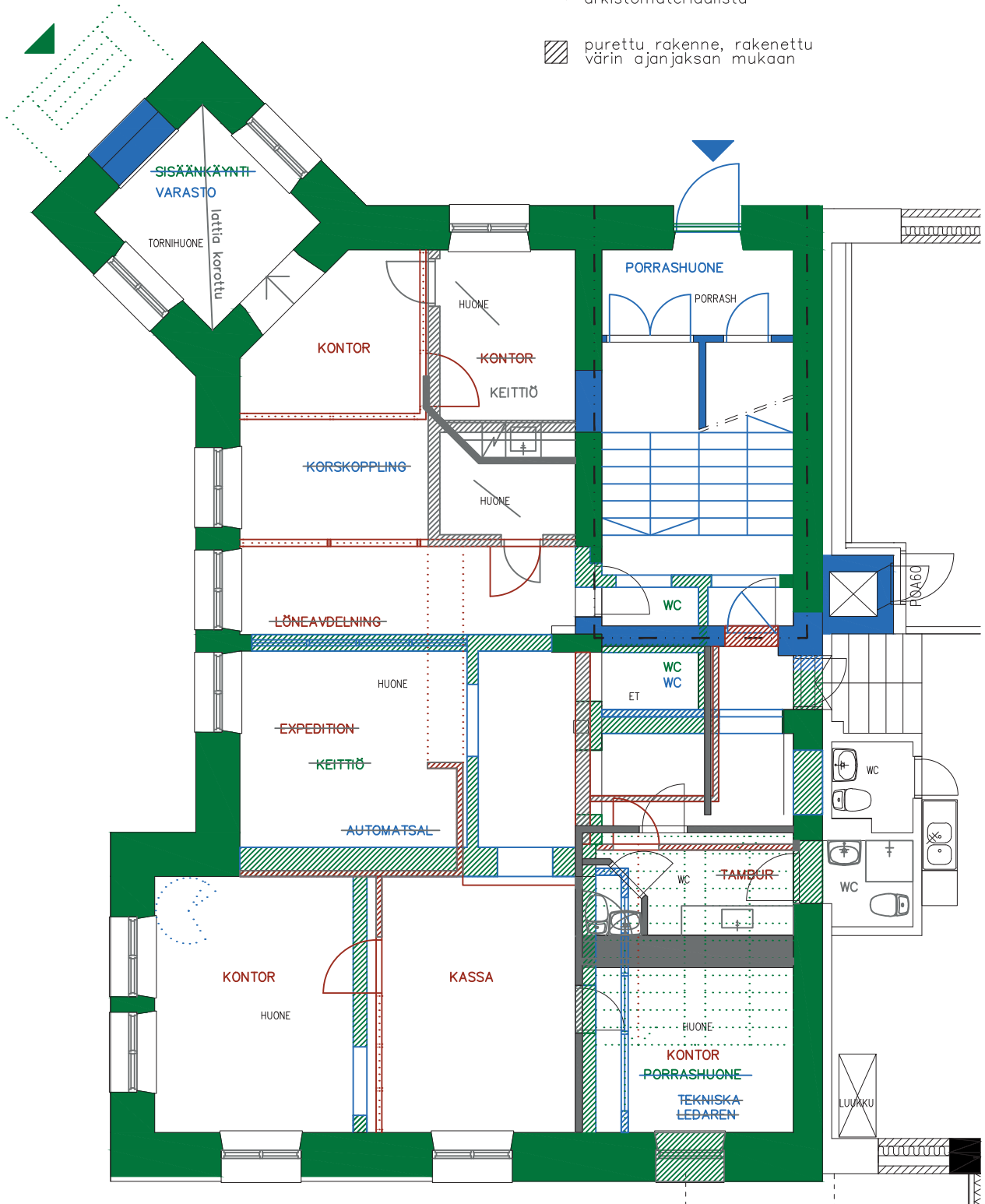

1. KERROS

1897	1981
1935	1986
1960	1992

ikä ei käy ilmi
arkistomateriaalista

purettu rakenne, rakennettu
värin ajanjaksan mukaan

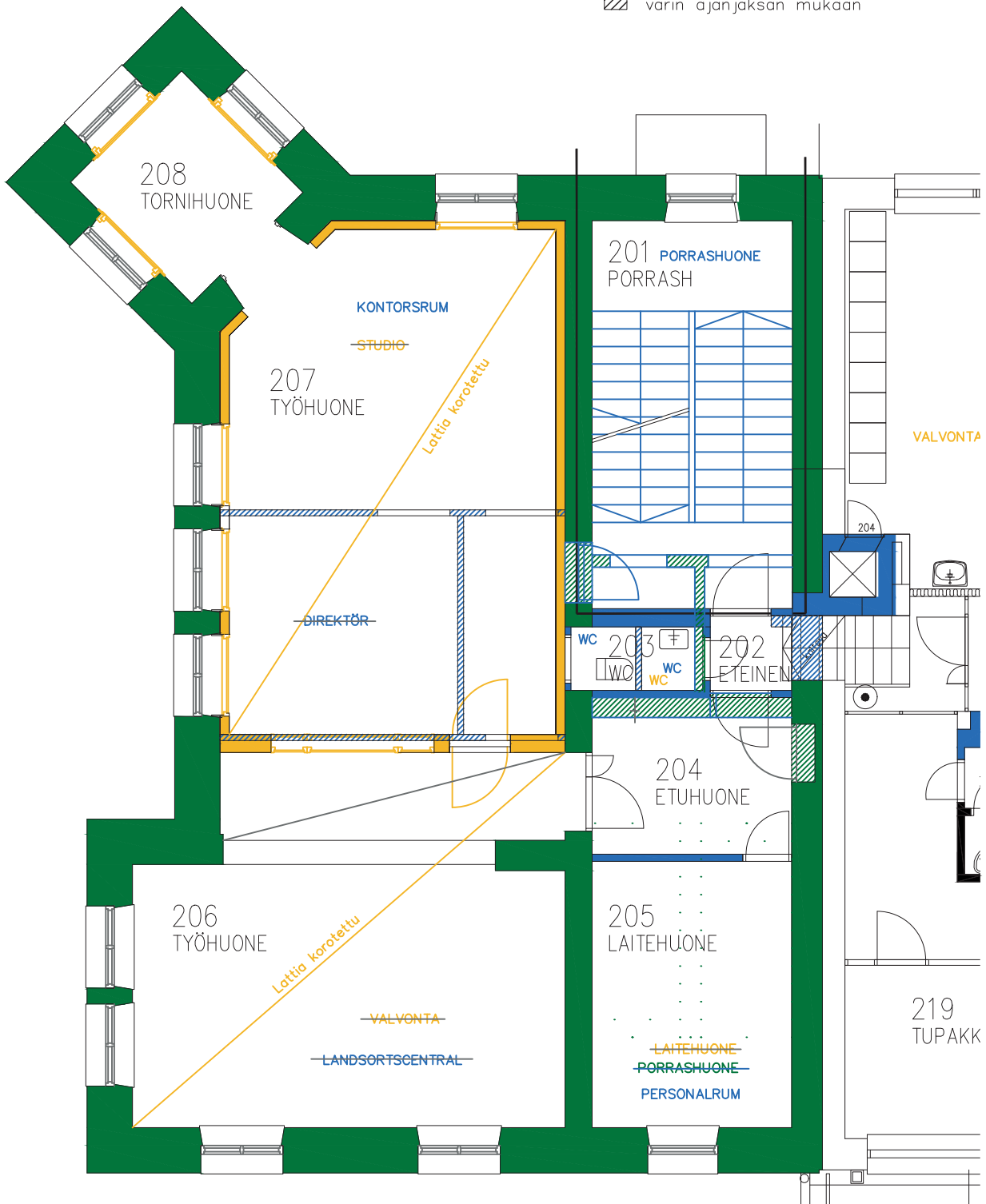

2. KERROS

1897	1981
1935	1986
1960	1992

ikä ei käy ilmi
arkistomateriaalista

purettu rakenne, rakennettu
värin ajanjaksan mukaan

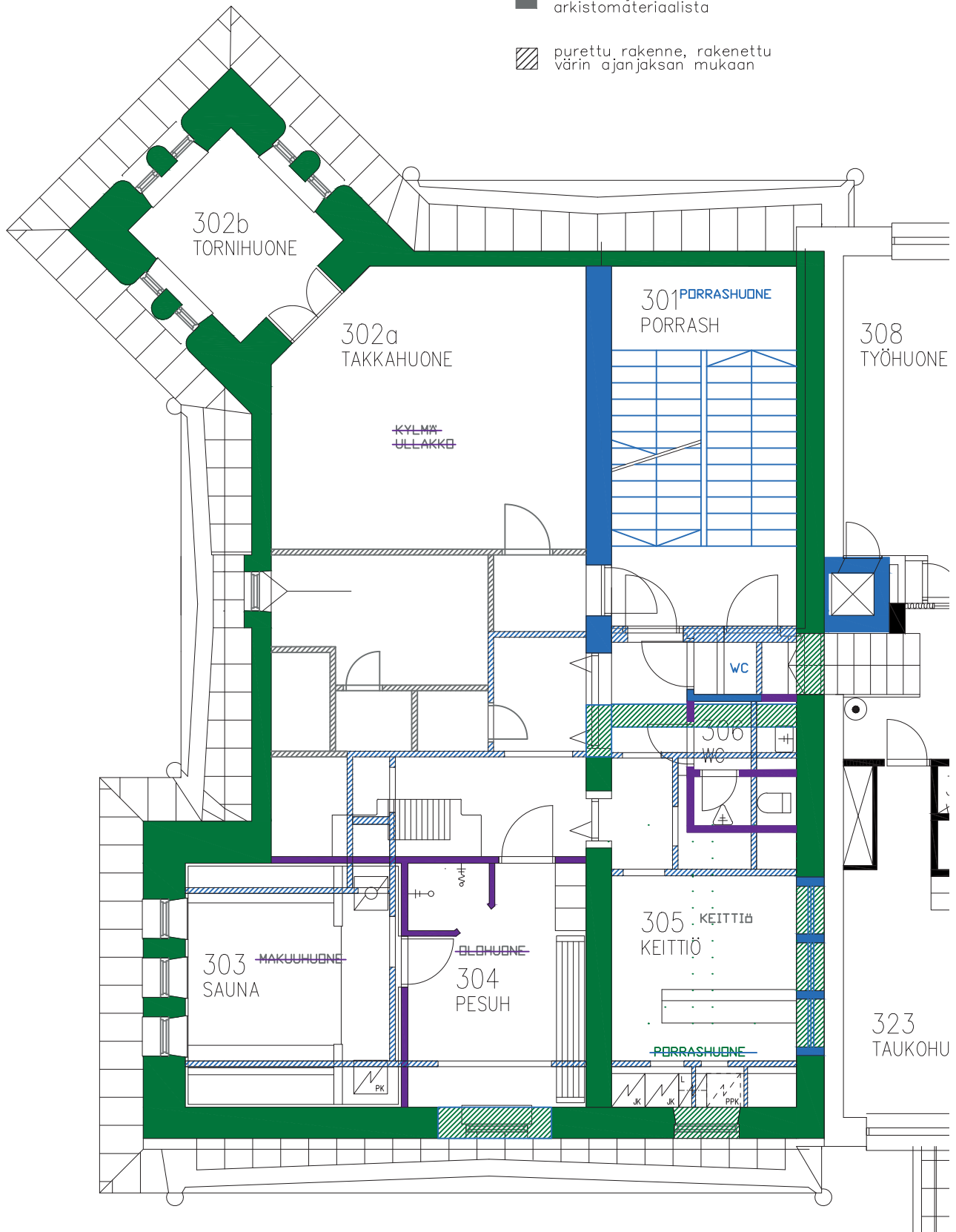

ULLAKKO

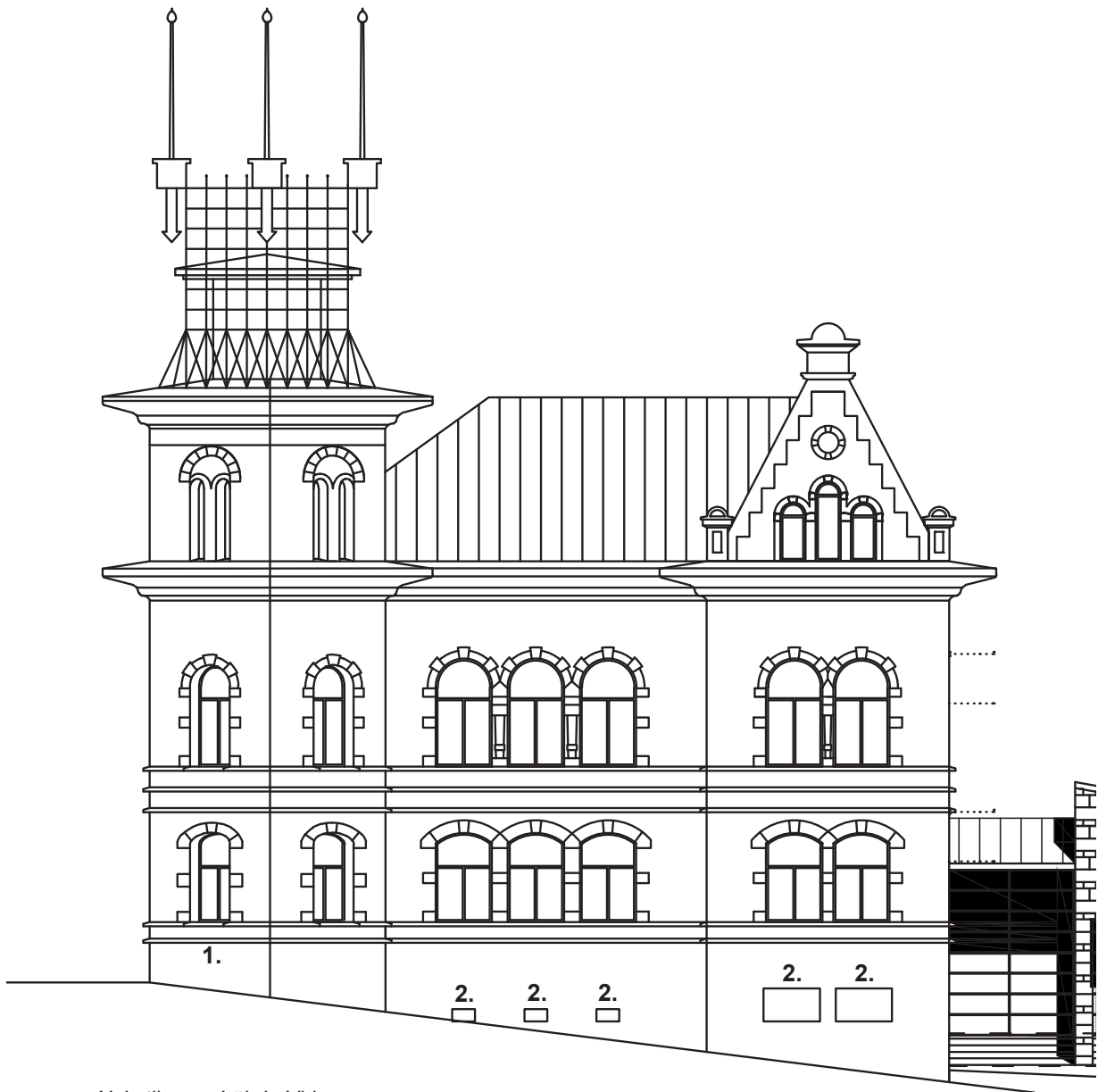
1897	1981
1935	1986
1960	1992

ikä ei käy ilmi
arkistomateriaalista

purettu rakenne, rakennettu
värin ajanjaksan mukaan

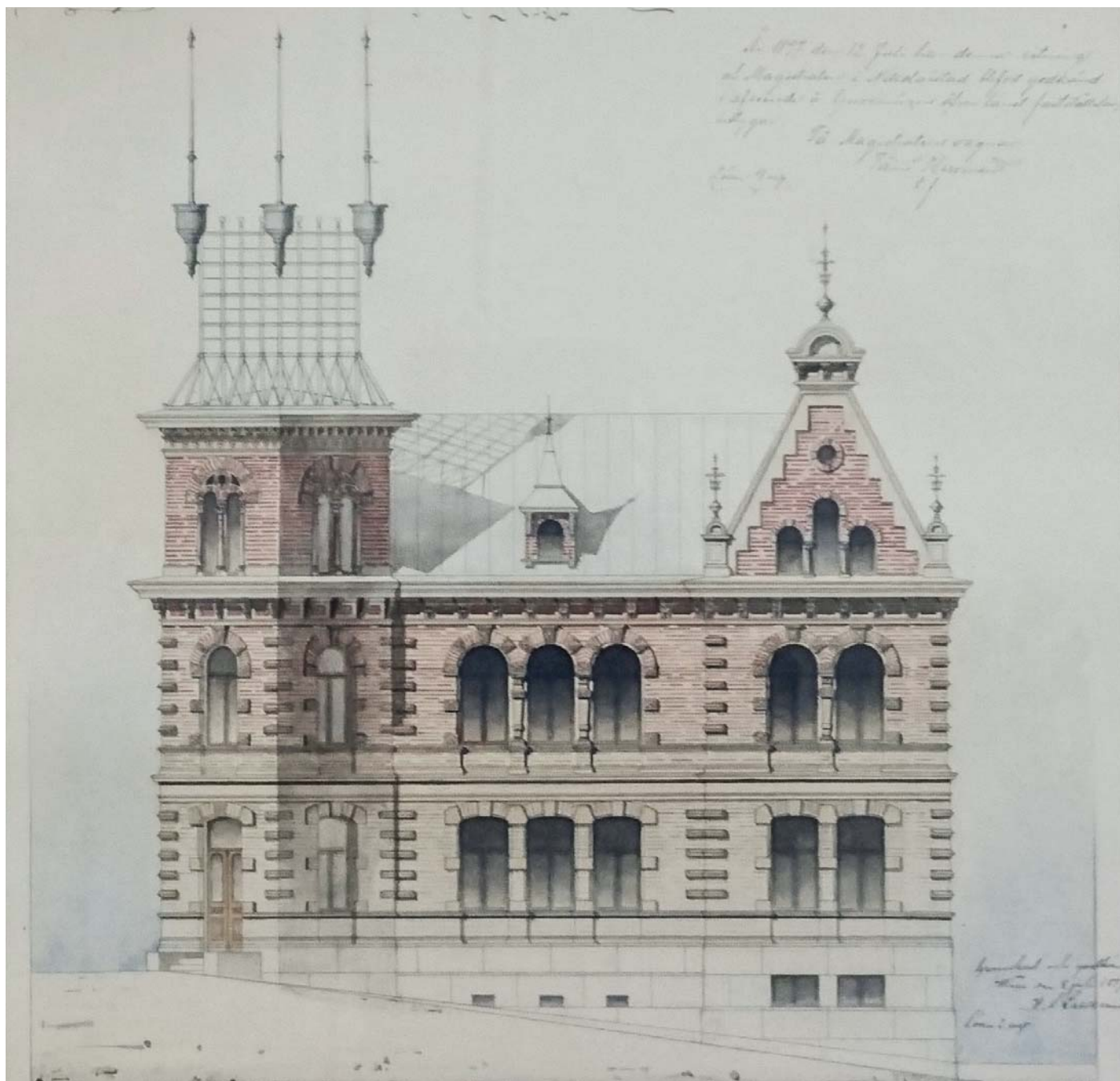
4.3 JULKISIVUJEN MUUTOKSET

Nykytilanne. Lähde Viria

Muutokset:

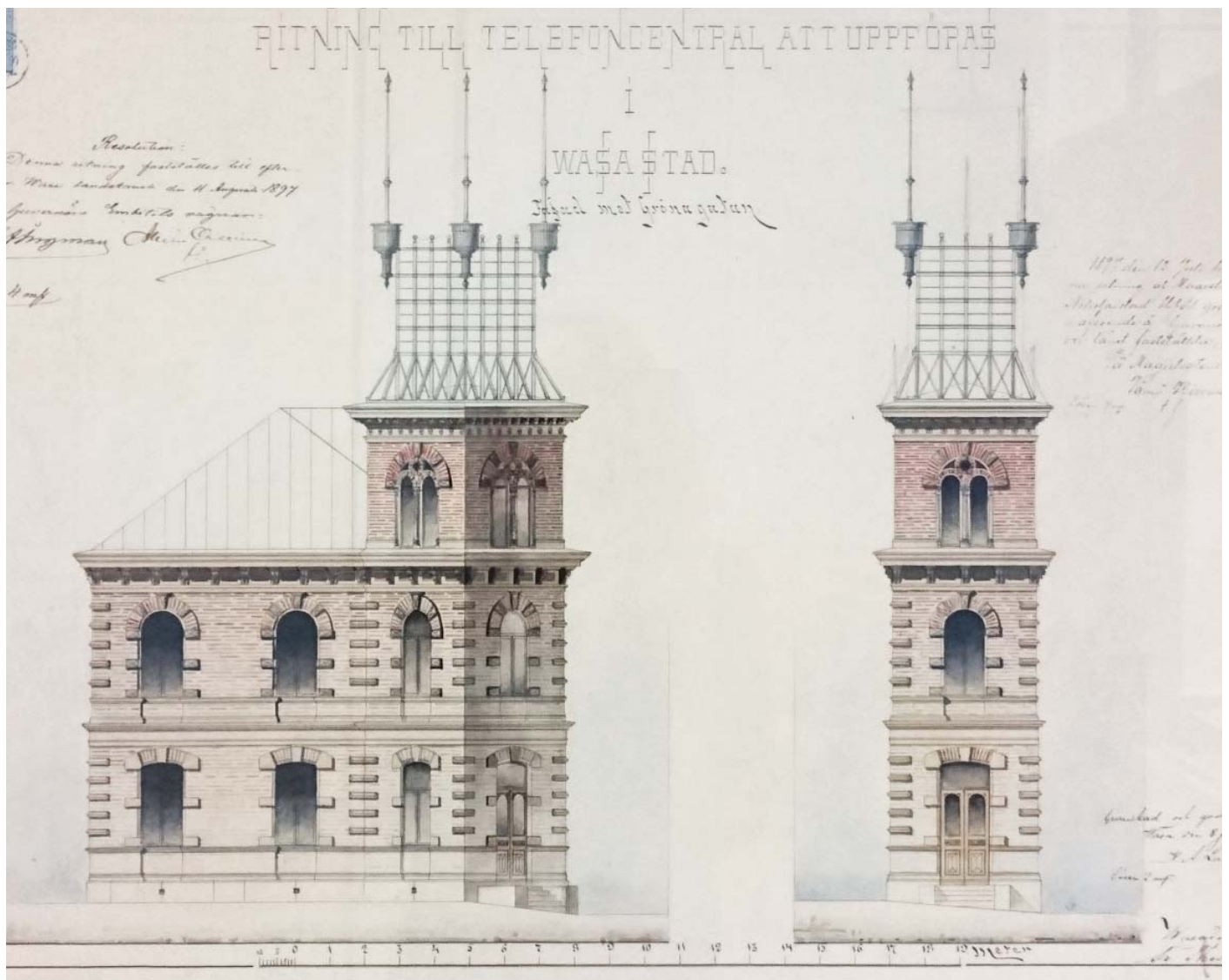
1. Pääsisäänkäyntiovi otettu pois vuonna 1935
2. Kellarin ikkunat suljettu tai ritilä asennettu, vuosi epäselvä
3. Ikkunat vaihdettu, vuosi epäselvä

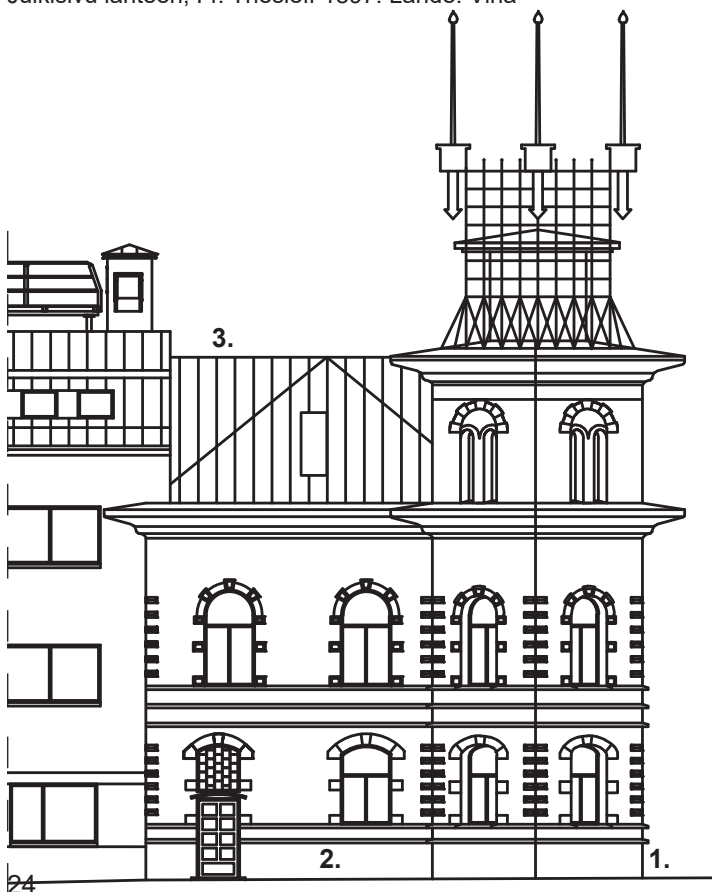
Julkisivu etelään, Fr. Thesleff 1897. Lähde: Viria

Julkisivu etelään, vuosi epäselvä. Lähde: Pohjanmaan museo

Julkisivu länteen, Fr. Thesleff 1897. Lähde: Viria

Muutokset:

1. Pääsisäänkäynnin ovi otettu pois vuonna 1935
2. Uusi sisäänkäntiovi lisätty, porashuone siirretty vuonna 1935
3. Katon muoto muutettu kun laajennus rakennettiin vuonna 1965
4. Ikkunat vaihdettu, vuosi epäselvä

Nykytilanne, lähde Viria

Julkisivu itään, vuosi epäselvä, ennen 1935. Lähde: Viria

Muutokset:

1. Perinteinen porrashuonen sis-äänkäyntiovi, nyt ovi kellariin. Oven koko muutettu 1935.
2. Ikkuna lisätty, vuosi 1935.
3. Ikkuna lisätty vuosi 1960 ja suljettu, vuosi epäselvä
4. Ikkuna lisätty, vuosi 1935
5. Ikkuna lisätty, vuosi 1965
6. Katon muoto muutettu laajennuksen rakentaminen yhteydessä
7. Ikkunat vaihdettu, vuosi epäselvä

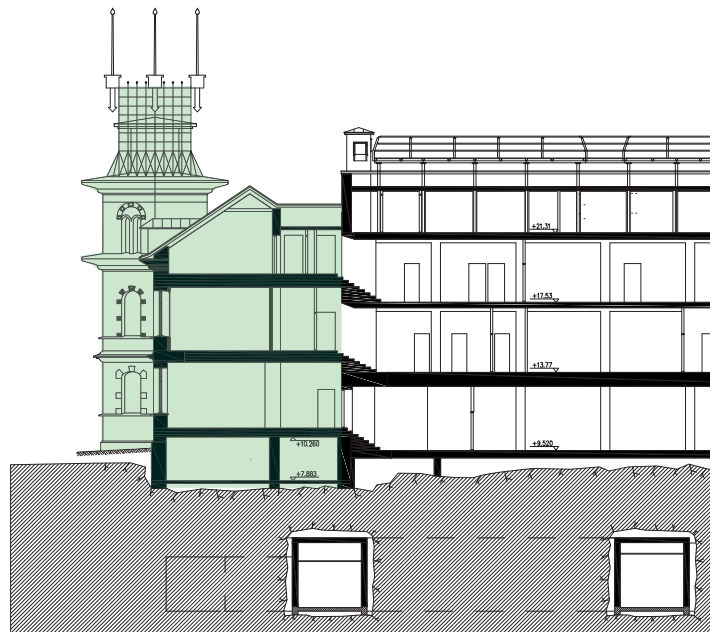
Nykytilanne, lähde Viria

4.4 RAKENNUKSEN NYKYTILANNE JA INVENTOINTI

Puhelinkeskus muutti vuonna 1974 Silmukantatie 6:een uusiin tiloihin. Sen jälkeen rakennus on toiminut toimistotiloina. Koko rakennus on tällä hetkellä käytössä.

Ullakko	Saunaosasto
2.kerros	Toimistotilat
1.Kerros	Toimistotilat
Kellari	Teknisiä tiloja

Leikkaus nykytilanne 2018. Lähde: Viria

Lähdemateriaalissamme ei ole kuntotutkimusta. Rakennuksen kunto on hyvä.

Valokuvat vuodelta 2018, NAC Arkkitehdit Oy

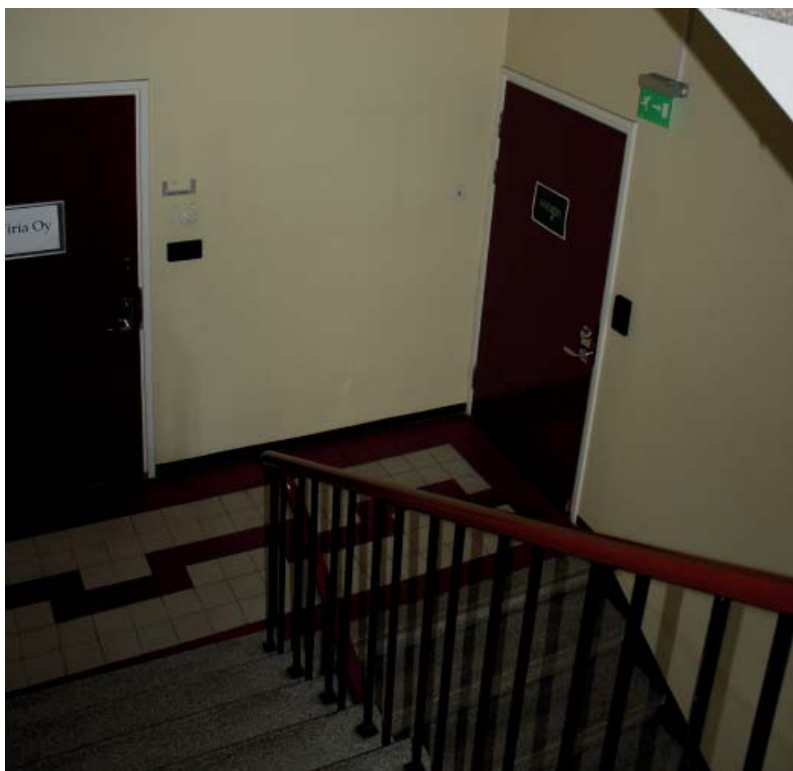
Näkymä Museokadulta.

1.kerros tornihuone, perinteinen pääsisääntulo nyt kokoustila.

Porrashuone, rakennettu vuonna 1935, ikkunat uusittu myöhemmin vuosi epäselvä.

Porrashuone, rakennettu vuosi 1935.

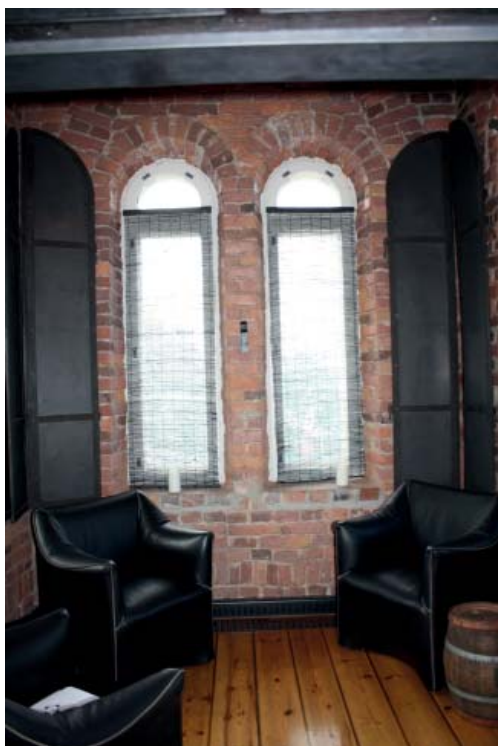
Kellari. Osin kellarin holvikatto on säilytetty.

Ullakon saunaosasto, suunniteltu vuonna 1981.

Ullakon sauna.

Ullakon tornihuoneessa tiiliseinät ovat käsittelemättömät

LÄHDELUETTELO

Virian arkisto

- alkuperäiset piirustukset (muutamia puuttuu)
- rakennusluvut (muutamia puuttuu)

Vaasan kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

- Lupakuvia

Kansallisarkisto

- Puhelinkeskuksen asemapiirustus 1897
- Osa Nikolainkaupungin kaavasta v. 1855

Pohjanmaan museo

- Valokuvat

Painetut lähteet

- Pauline Boij, Vaasan puhelimen 100 vuotta, 1982, Mainos Snickars & Haarala
- Arne Appelgren, Lars-Ivar Ringblom, Mirjam Lehtikanto, 1949, Vaasa vanha ja uusi kaupunki, Helsinki, Frenckelin kirjapaino osakeyhtiö
- Vaasan kaupunginsuunnittelu 2010, Vaasa Kulttuuriympäristöselvitys
- Mirjam Lehtikanto, Rakennettiin uusi Vaasa, 1981, Vaasa Oy:n kirjapaino
- Jorma Kallentautio, Holger Wester, Pekka Hirvonen, Katarina Andersson, Eija Piispala, Vaasan historia IV 1852-1917, 2006

Painottomat lähteet

- Vaasan karttapalvelu, kartta.vaasa.fi (syyskuu 2018)
- www.kuvakokoelmat.fi (kesäkuu 2018)
- www.finna.fi (kesäkuu 2018)